

EMLÉKEZTETŐ AZ EISZ PROGRAMTANÁCS 2015. OKTÓBER 2-ÁN LEZAJLOTT ALAKULÓ ÜLÉSÉRŐL

Helyszín: MTA Könyvtár és Információs Központ, díszterem

Jelen vannak:Lásd a mellékelt jelenléti ív szerint

valamint:

Az MTA Titkárság részéről: Dr. Nyerges Éva

Az MTA KIK részéről: Dr. Téglási Ágnes főigazgató-helyettes

Holl András, főigazgató-helyettes

Jakócs Tamás, gazdasági igazgató

Az EISZ Titkárság részéről:

Baráth Eszter, Dániel Ágnes, Dér Ádám, Lencsés Ákos

1. Monok István főigazgató köszönti a megjelenteket és kéri a napirend elfogadását.

Napirend:

- Ügyrend szövegének megvitatása, elfogadása
- EISZ költségvetési forrás felhasználási elveinek megvitatása
- Monok István beszámolója a 2015-ös évről
- Előterjesztések a 2016-os évről a jelenleg ismert adatok – számok alapján
- Munkatársak bemutatása

A napirendet a jelenlévők elfogadják.

2. Vita és megállapodás a Programtanács ügyrendjének tervezetéről

Az ügyrend szövege egyeztetés alatt van Heuer Orsolyával (MRK), Véber Jánossal és Nyerges Évával (MTA Titkárság) – szerdára elkészülhet az elfogadásra kiküldhető szöveg.

Monok István: Felelősségi szintek rögzítése

A Program végrehajtásáért az Akadémiai Könyvtár főigazgatója és gazdasági igazgatója felelnek: Monok István és Jakócs Tamás. A program gazdája azonban a Magyar Tudományos Akadémia, a költségvetési forrás fedezet-gazdája, így a program fő felelőse az MTA elnöke. Végző soron pedig a Kormány, hiszen Kormányhatározat döntött a feladat és a hozzárendelt központi költségvetési forrás idehelyezéséről. Az MTA KIK önálló jogi személy, önálló gazdálkodással. A költségvetési összeget az NKFIH-n keresztül kapja meg az EISZ nemzeti program.

Programtanácsi tagok: szavazati jogú és tanácskozási jogú tagok. Az elnök szerepe: szavazati joggal nem rendelkezik, de az ő szava dönt.

Karácsony Gyöngyi: Kinek a döntés előkészítési szerve a programtanács? Van –e értelme az elnöknek kétszer szavazni?

Monok István: Az MTA elnökének döntés előkészítési testülete a Programtanács, amely újonnan létrehozott grémium. Mivel finanszírozási oldalról is elcsúszott az EISZ abba az irányba, hogy már a teljes költségvetés fele az intézményi önerő, tehát az előfizetői kör tagjai nagyobb beleszólást kell, hogy kapjanak az elvi és stratégiai döntésekbe. Másrészt pedig kidolgozásra vár az önerő számításának új metodikája, amelynek jelenlegi rendszere átalakításra szorul. A Programtanács létrejöttével nemcsak demokratikusabb működési modell valósul meg, hanem egyfajta felelősség-megosztás is kialakul a programot finanszírozó, működtető, illetve szolgáltatásait igénybe vevő közintézmények között. Az MTA KIK saját kb. 600 milliós költségvetése nem bírja el azt, hogy a jelenleg 2,7 milliárd forintos EISZ program pénzügyi egyenlegét szükség esetén helyrehozza, kipótolja, stb. A Programtanács alakulásának nagyon jó visszhangja volt az intézmények részéről.

Heuer Orsolya: Pontosítani kell az ügyrend tagokra vonatkozó részeit. Különítsük el a szavazati joggal rendelkező tagok listáját a tanácskozási jogú tagokétól. Az MRK képviselőjében nem logikus a szavazati jog.

Fonyó Attila: Az EMMI-nek is az a kérése, hogy az MRK szavazati joggal jelenjen meg.

Monok István: Kérjük, hogy az MRK képviselője szövegszerű javaslatot adjon az ügyrend pontosítására. Fonyó Attila jelenleg szavazati és tanácskozási joggal is jelen van. A demissziós elv elfogadott más, nemzetközi bizottságokban is: a szavazati jog megbízólevéllel egyszeri alkalommal átadható. A szavazati jogú tagok: az EISZ szolgáltatásait igénybevevő intézmények. Tanácskozási jogú tagok: akik a pénzt adják, illetve kezelik. A Programtanács elnöke rendelkezzen szavazati joggal.

Véber János: Kerüljön be szövegszerűen, hogy a Programtanács az MTA elnökének döntés előkészítő testülete. Támogatja továbbá, hogy a Programtanács elnökének szavazati joga legyen.

Szluka Péter: Mit jelentenek a taglistához rendelt mandátumok?

Monok István: Egy-egy intézményi kör mandátumainak számát az határozta meg, hogy az adott intézményi körnek mekkora volumenű EISZ rendelkezései vannak. A 29 közgyűjteményt egy delegált képviseli, míg a 6 országos szakkönyvtárnak 2 képviselője kapott helyet a testületben.

Jelenleg a közgyűjteményi kör egységesen, ingyenesen fér hozzá egy külföldi adatbázishoz (EBSCO), amelyet azonban, a hivatalos használati statisztikák alapján nem használnak. Azonban ha olyan tervezet kerül elfogadásra, amelyben a közgyűjtemények 100% támogatással számukra érdekesebb, jól használható magyar tartalmakat kapna, pl. Akadémiai Csomag és ADT+, akkor képviselőik számának is növekednie kell a Programtanácsban.

Heuer Orsolya: A szavazás módjának tisztázása is fontos. A szavazás lehetséges módjai (helyszínen, telefonon vagy videokonferencián) legyen rögzítve az ügyrendben.

Holl András: A dokumentum tervezet tartalmazza az elektronikus szavazás lehetőségét is. Hasznos lenne megteremtteni a lehetőséget a videokonferencia útján történő bekapcsolódáshoz.

Jelenleg is aktuális kérdés, hiszen az ELTE képviselője betegség miatt nem tud személyesen jelen lenni, de telefonon szívesen bekapcsolódik a testület munkájába.

Monok István: A jelenlévők hozzájárulását kéri, hogy szavazás esetén bekapcsolhassuk a mobiltelefont.

Fonyó Attila: A feladat és hatáskörbe kér beépíteni két dolgot:

1. Sávok, tartaléklisták - prioritáslista, kiveendő vagy tartalékból megvásárolható adatbázisok feltüntetése, önrészváltozás lehetőségének beépítése.
2. Forrásgazdákkal való konzultációt beépíteni.

Karácsony Gyöngyi: Vegyük bele, hogy mikorra készül el az írásos emlékeztető és mikor kaphatják meg a résztvevők, hogy konzultálhassanak azokkal az intézményekkel, amelyeket képviselnek.

Urbán Katalin: Az írásos emlékeztetőt 5 munkanapon belül elkészítjük és a tagoknak elektronikus úton megküldjük. Levelezőlistát hozunk létre a programtanácsi tagok számára.

Heuer Orsolya: Fontos beépíteni a hitelesítés módját is a hitelesítők személyét is.

Monok István felkéri a mai jegyzőkönyv hitelesítésére Heuer Orsolyát és Véber Jánost. A jelenlévők elfogadják a javaslatot.

Kokas Károly: Az elkészült dokumentumok archív jelleggel is elérhetőek legyenek egy website-on, ahol később is visszakereshetők.

Urbán Katalin: EISZ titkárság vállalja ilyen tárhely létrehozását a honlapján, amelyre a belépés jelszavas azonosítással lehetséges.

Monok István: A jegyzőkönyvek nem nyilvánosak, de a határozatok igen. EISZ ben minden nyilvános.

Nyerges Éva: A Közbeszerzési Törvény előírja a szerződések nyilvánossá tételét a törvényben meghatározott módon.

Monok István: A dokumentáció és a módosított ügyrend-szöveg hamarosan elkészül, elektronikus úton megküldjük az előterjesztés bővített anyagával együtt. Október 15-ig beérkezett javaslatok alapján október 19-én kiküldjük a véglegesített szöveget a Programtanács tagjainak elfogadásra.

3. Vita az irányelvekről:

Monok István: Az egyik legérzékenyebb kérdés az önrész-számítási metódus. Jelenleg a 2009-ben született konszenzus alapján számítjuk az önrészeket, többféle mutató használatával. Sokan jelezték, hogy ezt a módszert felül kell vizsgálni. A mai ülés hatalmazza fel az EISZ Titkárságot arra, hogy 2016. január 30-ig dolgozzon ki egy új önrész számítási metódust.

Azt javasolja, hogy 2016-ban még használjuk az eddig bevált gyakorlatot, az új rendszer 2017-től kerülhet bevezetésre.

Fonyó Attila: Az EMMI-nek 2015. november 30-ig intézményre lebontott számítások kellene 2016-ra vonatkozóan.

Téglási Ágnes ismerteti a kiadói árszabás, valamint az önrész számítás jelenlegi rendszerét. Mostantól a központi támogatás mértékét a Programtanács dönti el.

Fazekas Károly: A beterjesztett költségvetési tervezetek mögött nem láthatóak világos a stratégiai célok, a koncepcionális különbségek. Vitát folytatni ezekről lehet, illetve arról, hogy milyen irányba mozduljon el ez a szolgáltatás?

Urbán Katalin: A költségvetési táblákhoz szöveges magyarázatot készítünk, stratégiai célok megfogalmazásával. Közös elem: deficitkezelés, új magyar tartalmak belépése.

Fonyó Attila: A költségvetési tervek nem egyformák, eltérő koncepciót tükröznek. Van olyan tervezet, amelyben nem a tudományos tartalomszolgáltatás, hanem a közművelődési célok kerülnek előtérbe.

Monok István: Elvi kérdés például, hogy a két nagy hivatkozási adatbázis közül melyiket támogassuk: a Scopust vagy a Web of Science-t, hiszen nagy (80%) az átfedés a két adatbázis között. Lehet mondani, hogy mindkettő kell. Erről elvi döntés kell.

Kokas Károly: Üzleti megfontolások fognak jelentkezni a nagy kiadók részéről. Pl. az Elsevier beárazza Magyarországot, a Scopus ára nagymértékben függ a Science Direct előfizetéstől.

Monok István: Régebben print+elektronikus tartalmak kettőssége, manapság az Open Access+elektronikus összekapcsolása jelent nagy problémát. Lehet, hogy tíz évig tart majd az átmenet.

Szluka Péter: A Scopus az európaibb, a Web of Science az amerikaibb tartalomtípusok hivatkozási tárháza. A kutatóknak mindkettőre szükségük lehet.

Holl András: Folyamatban van az MTMT részéről egy nyílt közbeszerzés kiírása idéző adatok megvásárlására. Adatátöltési igény miatt ne rendeljen senki WoS-t vagy Scopus-t.

Szluka Péter: Hagyományos könyvtári előfizetés nélkül is lehetséges lesz az adathasználat?

Téglási Ágnes: Kizárólag könyvtári célokra igényt tartanak –e a Scopusra és a Web of Science-re az intézmények, ha valóban lesz külön adatvásárlás?

Dudás Anikó: Scopus azonosító nélkül nem lehet majd használni? Hogyan fog ez működni, ha az intézménynek nincs előfizetése?

Karácsony Gyöngyi: Hogyan fogadják a szolgáltatók, ha az EISZ-ből kikerülnek a hivatkozási adatbázisok, ha az ország be van árazva?

Szluka Péter: Az önrészek FTE alapú számítása igazságtalan és ellenérdekeltté teszi az alacsony használati statisztikát produkáló intézményeket az adatbázis lemondásában. Megtartják,

mondván úgysem kerül sokba. A nagy használattal rendelkező intézmények kárára megy az előfizetés.

Nagy Zsuzsanna: Ilyen szűkös források mellett fontosnak tartja, hogy a tudományos tartalmakra költjük a pénzt. A közönyvtárak ingyenes tartalommal való ellátását az EKK nem támogatja.

Ormos Pál, Fazekas Károly: az MTA intézetek nevében egyetértenek.

Tózsér Istvánné: Eddig a tudományos tartalmak a közönyvtárakban kevésbé voltak használatban, mivel az idegen nyelvű tartalmakra nincsen nagy igény a közgyűjtemények széles olvasóközönsége körében. Ha hozzáférést kaphatnak egy olyan adatbázishoz, amely széles körű történelmi, helyismereti és művelődéstörténeti kutatásokra ad lehetőséget, amely hiánypótló tartalmakat szolgáltat, akkor nem szabad kizárni az elvi kérdések közül csak azért, mert a 29 intézményt 1 könyvtárvezető képviseli, és ennek a körnek kevés mandátum jutott. A használati adatok ismeretében ezek az arányok másképp néznek majd ki. Ezek a tartalmak ugyanúgy elérhetők lesznek a többi intézménycsoport intézményeiben is. Hangsúlyozza, hogy a magyar tartalom a teljes felhasználói kör számára legyen ingyenesen elérhető.

Monok István: A KF pénzek használatában a közgyűjtemények 2-3% képviselnek. A két javasolt magyar csomag ára összesen 100 000 000 Ft, tehát a 100%-os támogatás egy másik dimenziót jelentene. Nemcsak a közgyűjteményi kör, hanem a határon túli intézményi kör számára is.

Kokas Károly: A Szegedi Tudományegyetem példája: a természettudományos folyóiratok előfizetése közelít a ¼ millárd forinthez, míg a teljes bölcsészkar folyóirat előfizetése mindösszesen 8 millió Ft. A természettudomány művelése nagyságrendekkel többbe kerül, mint a humán tudományoké. Az egyetemi hallgatók BA szinten alig olvasnak angolul. Az ADT+ nemcsak közművelődési tartalom: több mint 200 tudományos folyóirat teljes anyagát tartalmazza. A humán tudományokkal eddig mostohán bántak, régóta kérnek tartalmakat az EISZ-től. A tudományterület támogatási aránya még mindig nagyon alacsony.

Fazekas Károly: Mesterszakon kell tudni angolul, kiad szakirodalmat a hallgatóknak. Feltételül kell szabni a diákoknak, hogy idegen nyelven olvassanak. De ez lehet elvi vita tárgya.

Holl András: Az ADT+ digitalizált napilapjai forrásanyagként szolgálhatnak a társadalomtudományok művelői számára.

4. Költségvetési sarokszámok

Fonyó Attila: A költségvetés 2011 óta 1 426 000 000 ft. A NKFIH alap magasabb részvételéről már zajlott magas szintű tárgyalás (kik) és az volt a megegyezés, hogy az alap növelje meg a hozzájárulását. Idén az elnöki keretből magasabb központi hozzájárulás szükséges. Az EMMI számára fontos alapelv, hogy a fulltext hard science tudományos tartalmak beszerzését támogatja annak érdekében, hogy még egy lekapcsolást ne kelljen megélni. A „partizán akciókat” az EMMI nem tolerálja.

2015-ben az EMMI 890 millió forinttal támogatja meg az EISZ nemzeti programot. 2016-ban 1,4 és 1,5 között tud megállni. Ez fölötti megrendeléseiket az intézményeknek maguknak kell állni, 1,5 milliárd forintnál többet az EMMI 2016-ban nem tud beletenni ebbe a programba.

Fontos a régóta futó és az új adatbázisok között megnézni, mi az, ami jobban lefedi az általános, széleskörű tudományterületeket - annál nagyobb legyen a támogatás, a szakirányú, speciális tartalmakat fizessék meg az intézmények. Az alap helyzete feszített, de szükség van a plusz támogatásokra. Jövőre már nem lehet uniós forrásokkal számolni. Kifut a TÁMOP, GINOP.

Monok István: Örömmel vettük az EMMI bejelentését. Az NKFIH még nem adta meg a júniusban beígért támogatást. Az említett aránytalanság és az Akadémiai Könyvtár anyagi helyzete miatt, nem tudjuk elvállalni az árfolyamveszteségek benyelését sem - a könyvtár nem dőlhet be emiatt. EMMI 90-100millió között realizálódik, ha a hivatal is beletesz pénzt, akkor kisebb deficittel zárhatjuk az évet. Alapelv: 2017-re ne vigyünk magunkkal adósságot.

A felsőoktatás és a kutatási szféra támogatása a legjobb befektetés. Megvan az igényfelmérés, hogy ki mit szeretne. Van egy listánk az álom adatbázisokról is, amelyeket eddig forráshiány miatt nem tudtunk beszerezni. Egy 4 milliárdos költségvetésből kijönne az álomlista is, még árfolyam pufferral együtt is.

Szigeti Gyula Péter: Egyeztet Pálincás elnök úrral a többletforrásról. Ígéreteket nem szeretne tenni, de valószínűleg kigazdálkodható az a többletforrás, ami szükséges. Mennyi az álom összeg? Mennyi a biztosan várható?

Monok István: Tervezni arra lehet, ami papíron van. Szóbeli ígérek nem építhetők be egy költségvetési tervbe.

Fonyó Attila: Ahhoz hogy a jelenlegi szintet tartani tudjuk, az EMMI-nek + 60% -os többlet támogatásba kerül, hogy ne legyen lemondás, ne dőljenek be a konzorciumok.

Szigeti Gyula Péter: Kér egy listát a plusz álom adatbázisokról árakkal együtt.

Az NKFI plusz hozzájárulása az intézményi önrészek csökkenését vagy többlettartalmakhoz való hozzáférést jelentene?

Fonyó Attila: A konzorcium szétesése fenyeget helyenként. Néhány fontos plusz tartalom van a bővítéshez. Ha az eddigi 90%-75% -os önrész 10%-ra esik vissza, felbomlanak a konzorciumok. A Springer idén majdnem bedőlt. Az EMMI felsőoktatási államtitkárságnak kellett beavatkozni egy levéllel.

Monok István: Ha az NKFI 1,4-ről el tud mozdulni 2 milliárd irányába, és az EMMI megtartja az 1,5 milliárdos vállalását, akkor be tudunk emelni nagyon vágyott adatbázisokat új elemként és az intézményi önrészek sem emelkednek ilyen brutálisan.

Holl András: A Programtanács szavazza meg, hogy melyik irányt támogatja: új tartalmak beemelését vagy önrész csökkentést?

Monok István: A Programtanács döntése meghatározó lesz. Talán a kompromisszumos megoldás lenne a legjobb: forrásbővítés esetén az önrészek mérséklésével egyidejűleg új, nagyon igényelt tartalmak beemelése is lehetséges lesz.

Horváth István: Önrész-számítás ellentmondásai miatt valóban új modell kidolgozása szükséges. Van olyan adatbázis, amely nagyon drága, de nem használják. Büntetni kell a nem-használatot. A

100% támogatásnak nem híve, legyen 95%. Az önrészek ilyen visszavágása lemondási spirált indíthat el.

Monok István: A kulturális államtitkárság ne az EBSCOhost adatbázist támogassa, amelynek használati statisztikája a közgyűjtemények esetében nem mérhető.

Szigeti Gyula Péter: Az NKFIH szeretné látni az „álmadatbázisok” árát tételesen.

Urbán Katalin: A programtanácsi előterjesztés nem tartalmazza, de az EISZ titkárság el tudja készíteni az összegzést.

Tóthné Csáki Katalin: A két mezőgazdasági szakadatbázisra (CABI, FSTA) feltétlenül szükség van. A néhány előfizető lefedi a teljes hazai előfizetői kört és kiszolgálja az igényeket. A NÉBIH a konzorcium megmaradása érdekében vállalta be a megnövekedett önrészt.

Monok István: államigazgatási szinten kellene lépniük. a mezőgazdasági tárcánál. ha levelet írnak, egyeztessünk előtte, hogy párhuzamosan fussanak be a kérések két helyről.

Dudás Anikó: JSTOR előfizetés – Fontos lenne szinten tartás. Sok intézmény bátrabban rendelt idén, befektetés is volt a belépési díjak megfizetése. Egy évig lehet szüneteltetni, de szükség lenne ezekre a tartalmakra.

Téglási Ágnes: JSTOR esetében az átláthatatlanul sok apró csomag helyett egy essential collection-ra kértünk ajánlatot (kb 700-1000 címmel). Kéri, hogy az érintett intézmények tájékozódjanak ennek tartalmáról. Lehet, hogy egy másfajta felhasználói attitűd segíthet az adatbázis gazdaságosabb használatában is.

5. Stratégiai terv

Monok István: A stratégiai terveket 2 héten belül el tudjuk küldeni mindenkinek. Ebben már rögzítjük a felvetett javaslatokat. 2015-ben annyival csökken a hiányunk, amennyi befolyik plusz támogatásként.

2016-ra 4 verzió van, az elveket leírjuk és november közepéig kialakulnak a végső számok.

Legyen –e még egy ülés november közepén?

Fonyó Attila: Szükséges volna intézményi Redline meghatározása. Mi az az önrész, amelynél egy-egy intézmény borul? Mi a vállalható önrész?

Urbán Katalin: Az intézmények egyben vizsgálják az teljes adatbázis rendelésüket, tehát legfeljebb prioritás listát tudnak meghatározni, nem pedig max. vállalható önrész összeget.

Szluka Péter: Egyetért. Egy adott összegből rendelnek az egyetemek, nem lehet redline-t mondani. Előre kell tudni az EMMI támogatás arányát és összegét.

Izbéki Ferenc: Az elektronikus tudományos tartalmak 27% ÁFA tartalmának felülvizsgálatát fel kellene vetni, hogy 5% legyen, mint a nyomtatott tartalmaké.

Fonyó Attila: Uniós szabály az ÁFA, vannak kivételi körbe tartozó esetek, nevesíteni lehetne, mint ÁFA-mentes körbe tartozó közszolgáltatás.

Ormos Pál: A kutatóintézetekben évről évre szűkebb keret jut a könyvtárra, alapköltségvetés 5%-a a megye könyvtárra, nincs külön pénz erre.

Monok István: A tudományos infrastruktúra fejlesztésére szánt alapból lehetne levenni.

Ormos Pál: Az intézeteknek arra is nagy szükségük van.

Monok István: Szintén elvi kérdés, mikor kössünk hosszabb távú szerződéseket a kiadókkal?

Téglási Ágnes: EBSCO felduzzadt csomagja kapcsán veti fel, hogy vásároljunk –e nyílt közbeszerzéssel, amely az árakat csökkentheti, bár az ügyvédi költségeket növelheti?

Monok István: Ugyancsak kulcskérdés a közös kereső rendszerek használata.

Szluka Péter: 0% állami támogatással bevehetők –e további tartalmak az EISZ kínálatába?

Urbán Katalin: Igen. Az LWW mintájára a közbeszerzés lebonyolítását tudjuk vállalni.

Mátyus Mária: A gyógyító intézményekben nagy igény van az UpToDate adatbázisra. Előfizethető –e az EISZ-en keresztül?

Izbéki Ferenc: Egyetértéssel csatlakozik – az UpToDate az alapellátáshoz szükséges tartalom.

Urbán Katalin: sok kórház kéri, tudjuk, követjük, ajánlatot kérünk

Monok István: Az EISZ igényfelmérést végez az említett orvosi adatbázissal kapcsolatban.

A Programtanács következő ülése 2015. novemberében kerül megrendezésre, később egyeztetett időpontban.

Budapest, 2015. október 5.

Az emlékeztetőt a jelenlévők hozzájárulásával készült hangfelvétel alapján készítette:

Urbán Katalin, EISZ Titkárság